

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

رابطه مؤلفه‌های هوش معنوی با سازگاری اجتماعی، هیجانی و تحصیلی دانش‌آموزان

منصور علی مهدی^۱

آمنه‌سادات کاظمی^۲

فخرالسادات حسینی^۳

آیدا اعتمادی^۴

محمد بابارئسی^۵

چکیده

نوجوانی یکی از دوره‌های مهم زندگی است که با تغییرات اجتماعی، هیجانی و فیزیولوژیکی قابل توجهی همراه می‌گردد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش معنویت در سازگاری اجتماعی، تحصیلی و هیجانی نوجوانان انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه آموزش و پرورش استان تهران بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو شهرستان رباط کریم و بهارستان انتخاب و با مقیاس هوش معنوی و پرسشنامه سازگاری مورد ارزیابی قرار گرفتند. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است به همین منظور داده‌ها پس از جمع‌آوری با روش همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش معنوی و سازگاری اجتماعی و هیجانی رابطه معنی‌داری وجود داشت و مؤلفه آگاهی فرارونده و بسط حالت آگاهی توانستند ۱۹ درصد واریانس سازگاری را تبیین کنند. معنویت بعنوان یک سازه چند وجهی با تأثیرگذاری بر مؤلفه‌های اجتماعی و هیجانی می‌تواند در ارتقا سازگاری دانش‌آموزان نقش موثری ایفا نماید و موجبات رشد و تعالی را به همراه داشته باشد.

کلیدواژه‌گان: هوش معنوی، سازگاری اجتماعی، سازگاری هیجانی، سازگاری تحصیلی، نوجوان

۱- دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات خوزستان malimehdi@yahoo.com

۲- دکتری روان‌شناسی و استادیار دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه آزاد واحد تهران پزشکی

۳- کارشناس ارشد روان‌شناسی دانشگاه سمنان

۴- دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات خوزستان

۵- کارشناس ارشد روان‌شناسی دانشگاه سمنان

دومین کنگره روان‌شناسی اجتماعی ایران

تهران- ۱۴ و ۱۵ اسفند ۱۳۹۲

نوجوانی یکی از دوره‌های مهم زندگی است که با تغییرات روانشناختی، اجتماعی و فیزیولوژیکی قابل توجهی همراه می‌گردد که این تغییرات بر سازگاری نوجوانان اثرات مهمی بر جای می‌گذارد که در این راستا سازگاری با در بر گرفتن مؤلفه‌هایی چون توانایی آمیزش، انطباق، مصالحه، همکاری و کنار آمدن با خود، محیط و دیگران نقش مهمی در این مرحله ایفا می‌کند (ساقی و رجایی، ۱۳۸۷). سازگاری متأثر از فاکتورهای اجتماعی، روانی و زیستی است بطوریکه عواطف منفی حاصل از مشکلات اجتماعی با ایجاد مشکلات روان‌شناختی و یا مشکلات جسمانی می‌توانند این فرایند را با وقفه مواجه کنند (وسل، شوارتز و استرنبرگ، ۲۰۰۶). اگر سازگاری را یکی از مؤلفه‌های مرتبط با سلامت در نظر بگیریم توجه به بعد معنویت در کنار دیگر مؤلفه‌ها از جمله فاکتورهای اجتماعی، فیزیولوژیکی و روانی وجودی انسان امری اجتناب ناپذیر است به طوری که سازمان بهداشت جهانی در تعریف ابعاد وجودی انسان، به ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی اشاره می‌کند و بعد چهارم یعنی بعد معنویت را نیز در رشد و تکامل انسان مطرح می‌سازد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۴). معنویت به عنوان یکی از راهبردهای حل مسئله در جهت رسیدن به اهداف زندگی می‌تواند به عنوان هوش مورد توجه قرار گیرد و نقش آن در دوره نوجوانی از اهمیت بسیاری برخوردار است (حسینی، الیاس، کروس و آیشا، ۲۰۱۰). در راس باورهای معنوی می‌توان به مفهوم هوش معنوی به عنوان یکی از مفاهیم جدید هوش، دربردارنده‌ی نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی، بین فردی و .. شامل می‌شود و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دست‌یابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌نماید اشاره داشت (غباری بناب، سلیمی، سلیمانی و نوری مقدم، ۱۳۸۶). در تعاریف می‌توان هوش معنوی را داشتن حس معنا و مأموریت نسبت به زندگی و ارزشها، حس تقدس در زندگی، درک متعادل تر از ارزش مادیات و اعتقاد به بهتر شدن دنیا و یا انجام سازگاران و کاربردی حل مسأله و دستیابی به هدف در موقعیت‌های خاص زندگی روزمره معرفی نمود (نازل، ۲۰۰۴). هوش معنوی، بیانگر ترکیبی از تواناییها و ظرفیتها و منابع معنوی است که کاربست آن‌ها موجب افزایش انطباق پذیری و در نتیجه سلامت روان افراد می‌شود (کینگ، ۲۰۰۸؛ زهر و مارشال، ۲۰۰۰). نتایج برخی پژوهش‌ها به رابطه مثبت هوش معنوی با برخی مؤلفه‌های مرتبط با سلامت از جمله سلامت روان (علی مهدی، فهیمی، عرب ۱۳۹۱؛ پارگامنت و ساندرز؛ ۲۰۰۷، مارتینز و همکاران، ۲۰۰۷)، رضایت از زندگی (فابریکاتر و همکاران، ۲۰۰۰)، خودکارآمدی عمومی (علی مهدی، فهیمی، مجتبیایی، ۱۳۹۲، گویتا، ۲۰۱۲) اشاره داشته‌اند. در این راستا پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه هوش معنوی با مؤلفه‌های سازگاری در نوجوانان انجام گرفت.

دومین کنگره روان‌شناسی اجتماعی ایران

تهران- ۱۴ و ۱۵ اسفند ۱۳۹۲

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی و جامعه آماری آن شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه مشغول به تحصیل در سال ۹۲-۹۱ آموزش و پرورش استان تهران بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو شهرستان رباط کریم و بهارستان انتخاب و با روش تعیین حجم نمونه کوکران ۲۴۷ دانش آموز میانگین سنی ۱۷/۴ و با انحراف استاندارد ۳/۷ مورد آزمون قرار گرفتند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه هوش معنوی کینگ و مقیاس سازگاری دانش آموزان (اجتماعی، عاطفی، آموزشی) سینهاو سیگ (۱۹۹۳) بود.

یافته‌ها

در جدول ۱، خلاصه‌ای از توزیع آماری میانگین و انحراف استاندارد متغیر هوش معنوی و مولف‌های های آن، سازگاری اجتماعی، عاطفی، تحصیلی و نتایج ضرایب همبستگی پیرسون ارائه شده است

متغیرها	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. هوش معنوی	۵۹/۳۱	۱۳/۳۷	۱							
۲. تفکر وجودی انتقادی	۱۸/۱۷	۴/۰۳	۰/۵۲**	۱						
۳. ساخت معنای شخص	۱۱/۷۳	۶/۵۶	۰/۴۱**	۰/۳۶**	۱					
۴. آگاهی فرارونده	۱۵/۴۸	۴/۴۸	۰/۶۱**	۰/۴۳**	۰/۳۳**	۱				
۵. بسط حالت آگاهی	۱۳/۳۴	۳/۶۸	۰/۶۷**	-۰/۴۰**	-۰/۴۰**	۰/۶۱**	۱			
۶. سازگاری اجتماعی	۶/۸۵	۳/۰۱	-۰/۴۰**	۰/۲۴**	-۰/۲۴**	۰/۲۸*	-۰/۲۹**	۱		
۷. سازگاری تحصیلی	۹/۴۱	۲/۸۷	-۰/۱۴	-۰/۰۸	-۰/۰۸	-۰/۱۸*	-۰/۱۸**	۰/۲۶**	۱	
۸. سازگاری هیجانی	۷/۸۴	۳/۳۳	۰/۴۷**	۰/۲۷**	-۰/۱۳*	۰/۳۷**	-۰/۳۱**	۰/۲۶**	۰/۱۱	۱

همان گونه که در جدول ۱، مشاهده می‌شود بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی و هیجانی همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد و بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی رابطه معنی داری وجود نداشت. با توجه به اینکه نمرات بالا در پرسشنامه سازگاری نشان دهنده سازگاری پایین می‌باشد رابطه منفی میان متغیرهای پژوهش نشان دهنده کاهش نمرات سازگاری با افزایش نمرات هوش معنوی می‌باشد که این مسئله نشان دهنده سازگاری بهتر در افراد با هوش معنوی بالا می‌باشد. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام از مؤلفه‌های هوش معنوی در گام اول آگاهی فرارونده وارد معادله شد که این مؤلفه ۱۵ درصد تغییرات واریانس مربوط به سازگاری را تبیین و ضریب تأثیر نشان می‌دهد که این متغیر به شکل معنی داری می‌تواند تغییرات مربوط به سازگاری را پیش‌بینی کند. در گام دوم مؤلفه آگاهی فرارونده و بسط حالت آگاهی وارد معادله شدند که این دو مؤلفه با ضریب همبستگی چندگانه ۱۹ درصد از تغییرات واریانس مربوط به سازگاری را با ضریب تأثیر مورد تبیین قرار دادند.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه هوش معنوی با سازگاری هیجانی، اجتماعی و تحصیلی در نوجوانان بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین هوش معنوی با سازگاری اجتماعی و هیجانی نوجوانان همبستگی معنی داری وجود دارد. نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های پژوهش کوئینگ (۲۰۰۹)، خسروجردی و همکاران (۱۳۹۰) همسو بود. یکی از مؤلفه‌های برجسته در هوش معنوی دست یابی به خود آگاهی و در نهایت رسیدن به یک رشد شخصی است که بهره‌گیری از این تجربه می‌تواند در تعدیل بسیاری از تنش‌های زندگی خصوصاً در دوره نوجوانی مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد. نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که هوش معنوی با آموزش تغییراتی را به همراه خواهد و دوره نوجوانی یکی از مناسب‌ترین دوره‌ها در این تغییر محسوب می‌شود (حسینی و همکاران، ۲۰۱۰). برکمن (۱۹۷۹) بر این باور است که انجام برخی اعمال در محافل مذهبی می‌تواند با درگیر کردن فرد در یک مشارکت جمعی نوعی حمایت اجتماعی و در نهایت کاهش تنش را در دوره نوجوانی به همراه داشته باشد. در این راستا می‌توانیم به این نکته اشاره کنیم که سازگاری اجتماعی و هیجانی به عنوان یکی از متغیرهای همایند با سلامت تحت تأثیر باورهای معنوی قرار می‌گیرد بطوریکه بررسی نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افراد با عقاید مذهبی با بهره‌گیری از راهبردهای مقابله‌ای کارآمد سلامت جسمانی و هیجانی بیشتری را تجربه می‌کنند (پارگامنت، ۲۰۰۷؛ علی مهدی و همکاران، ۱۳۹۱). علاوه بر نقش مذهب در شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی، تأثیر پذیری عواطف از باورهای معنوی مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته است. در این راستا مستر و پلمن (۲۰۰۷) معتقدند که انجام فرایض دینی و مذهبی از جمله عبادت به عنوان فاکتوری حمایت‌کننده تجربه عواطف منفی را تحت تأثیر قرار می‌دهد بطوریکه افراد با اعتقادات مذهبی عواطف منفی کمتری را تجربه خواهند کرد. همانطور که ذکر شد هوش معنوی را می‌توان داشتن حس معنا و مأموریت نسبت به زندگی و ارزشها، حس تقدس در زندگی، درک متعادل تر از ارزش مادیات و اعتقاد به بهتر شدن دنیا و یا انجام سازگاران و کاربردی حل مسأله و دستیابی به هدف در موقعیت‌های خاص زندگی روزمره معرفی نمود (نازل، ۲۰۰۴). معنویت به عنوان یکی از راهبردهای حل مسئله در جهت رسیدن به اهداف زندگی می‌تواند به عنوان هوش مورد توجه قرار گیرد و نقش آن در دوره نوجوانی از اهمیت بسیاری برخوردار است (حسینی، الیاس، کروس و آیشا، ۲۰۱۰). باورهای معنوی می‌توانند به عنوان راهبردی مقابله‌ای در ارتقا سلامت روانی و سازگاری نوجوانان به عنوان گروهی مهم در جامعه نقش مهمی ایفا نمایند. با توجه به نقش آموزش در شکل‌گیری و ارتقاء باورهای معنوی در دوره نوجوانی، بهره‌گیری از برخی روش‌ها جهت ارتقا ابعاد معنوی در بعد بنیادین می‌تواند در نهادینه کردن گام مهمی بردارد و در مفهومی کاربردی موجبات سازگاری اجتماعی و هیجانی را به همراه داشته باشد. از این رو پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های آتی علاوه بر بررسی توصیفی متغیرهای مرتبط با معنویت در مورد برخی روشهای ارتقا دهنده در ابعاد معنوی نیز پژوهش‌هایی انجام گیرد.

دومین کنگره روان‌شناسی اجتماعی ایران

تهران- ۱۴ و ۱۵ اسفند ۱۳۹۲

منابع

- غباری بناب، باقر، سلیمی، محمد، سلیمانی، لیلا و نوری مقدم، ثنا (۱۳۸۶). هوش معنوی، فصلنامه علمی-پژوهشی اندیشه نوین دینی، سال سوم، شماره ۱۰، ص ۱۴۷-۱۲۵.
- علی مهدی، منصور، فهیمی، صمد، عرب قائمی، ماریه. (۱۳۹۱). هوش معنوی و سلامت روان‌شناختی در دانشجویان. همایش بهداشت روانی دانشجویان: دانشگاه گیلان. ص ۳۲-۳۵
- علی مهدی، منصور، فهیمی صمد، مجتبابی مینا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه هوش معنوی با خودکارآمدی عمومی در دانش آموزان. دومین همایش ملی مشاوره دین و روانشناسی: دانشگاه تهران. ص ۴۲۲-۴۲۶
- Nazel, D. (2004). *Spiritual orientation in Relation to spiritual Intelligence*, unpublished thesis. Australia: The university of south Australia.
- King DB (2008) Rethinking claims of spiritual intelligence: a definition, model, and measure. [thesis]. Ontario: Trent University;
- Zohar D, Marshall I. (2000) SQ, connecting with our spiritual intelligence. New York: *Bloomsbury Publishing*; P. 324.
- Gupta ,M,G. (2012). spiritual intelligence and emotion intelligence in relation to self efficacy and self regulation among college student. *Journal of social since*. vol 1. p60-69
- Pargament, K. I. , & saunders,S. M. (2007). Introduction to the special issue on spirituality and psychotherapy. *Journal of Clinical Psychology* 63 (10), 903- 907.
- Martinez, J. S. , Smith , T. B. , & Barlow, S. H. (2007). Spiritual interventions in psychotherapy: Evaluations by highly religious clients. *Journal of Clinical Psychology*, 63 (10) , 943- 960.
- Lev-Wiesel, R. , Nuttman-Shwartz, O. , Sternberg, R. (2006). Peer rejection during adolescence: Psychological long-term effects a brief report. *Journal of Loss Trauma* 11 (4) 131-142.
- Sinha, A. K. P. , Singh, R. P. Manual for Adjustment Inventory for School Students. J Agra National psycho Corporation 1993;48: 281-290
- Hosseini. M, Elias, H, Krauss,S, Aishah. S. (2010). A Review Study on Spiritual Intelligence, Adolescence and Spiritual Intelligence, Factors that may Contribute to Individual Differences in Spiritual Intelligence and the Related Theories. *Journal of Social Sciences* 6 (3): 429-438,
- Berkman, L. F. , & Syme, S. L. (1979). Social networks, host resistance, and mortality: A nine-year follow-up study of Alameda County residents. *American Journal of Epidemiology*, 109: 186-204.
- Masters, K. S. , & Spielmann, G. I. (2007). Prayer and health: Review, meta-analysis, and research agenda. *Journal of Behavioral Medicine*, 30, 329-338.

SID

سرویس های
ویژه

سرویس ترجمه
تخصصی

کارگاه های
آموزشی

بلاگ
مرکز اطلاعات علمی

عضویت در
خبرنامه

فیلم های
آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی